

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“ Vršac

STILOVI, METODE I STRATEGIJE UČENJA

Mentor:

doc. dr Tanja Nedimović

Studenti:

Jelena Smiljanić 23/2011

Tanja Sadiki 55/2012

Katarina Ibrić 63/2012

Vršac, 2013.

I UVOD

Dok je raniji cilj obrazovanja bio da čovek ovlada postojećim znanjem, danas, pored ovladavanja znanjem, on mora da nauči i kako da stalno usvaja nova znanja. U današnje vreme se traže nove veštine: pronalaženje informacija, kritičko razmišljanje, upravljanje vremenom, efikasno pregovaranje, upravljanje stresom, veština komuniciranja, veština prodaje, rad u timovima, upravljanje projektima... Iz svih tih razloga svi mi moramo da budemo spremni da stalno stičemo nova znanja i iskustva, da nikada ne prestanemo sa procesom učenja. Neprekidno učenje postaje minimalan uslov za prilagođavanje svim današnjim promenama i postizanje uspeha u svim oblastima. Prvi i najvažniji uslov neprekidnog učenja jeste znati kako učiti.

Postoji veliki broj tehnika za olakšavanje procesa učenja i povećanja njegove efikasnosti. Poznavanje i primena strategija i uputstava za učenje mogu biti od velike pomoći svima, a u ovom radu će biti reči o nekim najčešće korišćenim i najefikasnijim metodama, stilovima i strategijama učenja.

II METODE UČENJA

O metodama uspešnog učenja često se govori kao o ekonomiji, tehnici ili racionalizaciji učenja, pošto njihovo korišćenje u različitoj meri doprinosi poboljšanju uspešnosti učenja i postignuća. Postoji više metoda i tehnika uspešnog učenja, kao i izvesnih pravila i uputstava za efikasno učenje. Metode se mogu razvrstati prema pet različitih dimenzija koje se opisuju pomoću dva suprotna pola.

1. Mehaničko učenje i smisleno učenje

Mehaničko učenje je doslovno usvajanje nekog sadržaja, obično se označava omalovažavajućim terminima kao što su: bubanje, biflanje, drilovanje. Nekada je, međutim, nužno neki sadržaj mehanički naučiti (nazivi glavnih gradova različitih država, hemijski simboli, tablica množenja...). Za postizanje obrazovnih ciljeva škole, važnije je smisleno verbalno receptivno učenje. Prema Ozubelovom mišljenju (Ausubel, 1963) mehaničko i smisleno učenje su krajnje tačke na zamišljenom kontinuumu receptivnog učenja, učenja koje se sastoji u prijemu i pohranjivanju verbalno uobličjenih gotovih znanja. Kod smislenog verbalnog receptivnog učenja sadržaj koji se uči je verbalan, dat je učeniku u gotovom obliku i proces i rezultat učenja se zasnivaju na razumevanju. Da bi

se gradivo trajnije upamtilo potrebna je njegova misaona obrada, shvatanje značenja i smisla i njegovo uklapanje u postojeće saznanje strukture.

Ozibel smatra da je za smisljeno verbalno receptivno učenje najpogodniji način izlaganja gradiva od opšteg ka posebnom i u skladu sa tim zalaže se za sledeće faze u izlaganju nekog sadržaja:

- Predstaviti polazni okvir (opšti pojam ili načelo, veze među pojmovima, bitna svojstva klase pojava kojoj pripada pojava o kojoj se predaje);
- Izlaganje novog gradiva i dovođenje u vezu sa već stečenim znanjima i pojmovima;
- Uvođenje odgovarajućih primera;
- Izvođenje zaključaka i dovođenje u vezu sa polaznim okvirom.

U priručniku “Aktivno učenje” ovako se opisuju aktivnosti nastavnika u nastavi koja se smatra smislenim receptivnim učenjem :

- Utvrđivanje prethodnih znanja učenika;
- Povezivanje novih znanja sa znanjima učenika;
- Povezivanje sa prethodnim znanjima iz tog predmeta;
- Povezivanje sa znanjima iz drugih predmeta;
- Ukazivanje na činjenicu da je neka pojava u osnovi ista kao neka druga koja im je već poznata;
- Na samom početku se vrši mentalna priprema učenika za prijem novog gradiva tako što se postavi problem koji ih uvodi u centralnu temu časa;
- Problemsko izlaganje sadržaja pri čemu je izlaganje u osnovi odgovaranje na pitanje koje je postavljeno u problemu u početka časa;
- Rekonstruisanje puta koji je nauka prešla rešavajući taj problem;
- Predočavanje strategije bavljenja problemom (kako je problem u prošlosti postavljen, kako su razmatrani aspekti problema);
- U toku izlaganja povremeno sumiranje onoga što se prešlo;
- Podsticanje učenika da postavljaju pitanja i dr.

2. Receptivno učenje (putem otkrića)

Receptivno je svako učenje gde je zadatak onoga koji uči da usvoji, primi znanja ili umenja. To su metode koje se zasnivaju na samostalnom dolaženju do saznanja i na učenju putem otkrića. Najznačajniji među brojnim pristalicama ovog oblika učenja je američki psiholog Džerom Bruner.

Učenik se stavlja u situaciju u kojoj treba sam da otkrije zakonitosti, vrste veza među pojavama i same pojave. Ovo je najlakše sprovesti u prirodnim naukama (samostalno izvođenje nekog laboratorijskog eksperimenta), ali učenje putem samostalnog otkrića nije ograničeno samo na ove nauke. Bruner navodi primer obrade nastavne jedinice iz geografije SAD (Bruner, 1976). Od učenika, kojima je data mapa jugoistočnih država sa naznakom privrednih i fizičko - geografskih svojstava određenih oblasti u kojima su razvijeni veliki gradovi, traženo je da objasne koji su uslovi pogodovali razvoju tih gradova. U živoj diskusiji koja se razvila među učenicima javile su se osnovne teorije metode učenja i nastave do kojih su učenici došli samostalno, bez direktne pomoći nastavnika.

Prvi princip na koji se skreće pažnja odnosi se na isticanja organizacije znanja koje se predaje. Razumeti strukturu nekog predmeta, znači da smo u stanju da uz jednu činjenicu vežemo niz drugih, koje s prvom stoje u smislenoj vezi; da posedujemo znanja i razumevanja osnovnih načela, zakonitosti i ideja date oblasti. Konačni cilj podučavanja je razumevanje strukture nekog gradiva. Kada se to ostvari, opaža se međusobna povezanost detalja i njihova uloga u stvaranju nadređene celine. Tako naučeno gradivo opire se procesu zaboravljanja i lako se primenjuje – onaj koji je jednom usvojio opšte pojmove neke naučne oblasti i njene osnovne principe, može i da zaboravi određene pojedinosti, ali će ih sa lakoćom obnoviti ako se još seća opšte strukture.

Drugi princip se tiče motivacije učenika. Bruner, kao i mnogi savremeni psiholozi, tvrdi da deca po pravilu imaju jaku unutrašnju potrebu za učenjem. Najbolji podsticaj za učenje je interesovanje za gradivo koje treba naučiti, a ne spoljašnji podsticaji, kao što su ocene ili takmičenje sa drugim učenicima. Radoznalost, potreba za postizanjem kompetentnosti i potreba za saradnjom sa drugim osobama su urođene potrebe na koje se nastava mora osloniti, ali koje je nužno oplemeniti i disciplinovati u toku detetovog razvoja. Jedan od važnih zadataka sastoji se u tome da se kanališe radoznalost malog deteta, koja brzo prelazi s jedne oblasti na drugu, tako da ono postane sposobno da se duže vremena zadrži na nekoj aktivnosti.

3. Konvergentno i divergentno učenje

Divergentno mišljenje ili stvaralačko mišljenje je ona vrsta misaone aktivnosti kod koje je bitno proizvesti što više ideja, originalnih i neočekivanih zamisli, otkriti alternativne

načine rešavanja problema. Osobenost divergentnog mišljenja je fluentnost, originalnost i fleksibilnost. Fluentnost je sposobnost brzog stvaranja većeg broja ideja i rešenja problema. Originalnost odražava stepen u kome je ideja ili rešenje novo, retko ili neobično. Fleksibilnost se manifestuje u spremnosti da se promeni direkcija mišljenja, da se pojava sagleda na neuobičajen način.

Najčešće se divergentno mišljenje ispoljava u umetničkoj grupi predmeta, ali je neophodno i u mnogim etapama naučnog rada. Pisanje slobodnih pismenih sastava, samostalna dramatizacija nekog književnog dela, iznošenje velikog broja ideja za rešavanje nekog problema koji se pojavio u školi, jesu konkretne forme učešća divergentnog mišljenja. Nastavnik je odgovoran za stvaranje takve klime koja će pogodavati izražavanju stvaralačkog mišljenja. On treba da se trudi da stvori opuštenu atmosferu u kojoj će se uvažavati sve ideje, ma koliko se činile bizarnim, treba da pokaže zainteresovanost za sve što je originalno i da se uzdržava od kritike i favorizovanja nekih ideja.

Konvergentno mišljenje se zasniva na rigoroznim pravilima logičkog mišljenja, na strogo utvrđenom sledu radnji koji vodi do ispravnih rešenja. Najrečitiji primer ovog oblika mišljenja jeste rešavanje nekog matematičkog problema preko poznatog algoritma za rešavanje te grupe problema. Ponekad metode koje se koriste u nastavi zahtevaju i jednu i drugu vrstu aktivnosti. Prethodno opisano učenje putem otkrića često kombinuje i konvergentno i divergentno mišljenje.

4. Transmisivno i interaktivno učenje

Transmisivna nastava je frontalna, predavačka nastava. Proces komunikacije u tom obliku nastave u velikoj meri ostaje jednosmeran – od nastavnika ka učeniku.

Polazna pretpostavka interaktivnog učenja jeste da se uči kroz neku vrstu interakcije i saradnje. Zato se o ovom obliku učenja i nastave govori kao o kooperativnom učenju/nastavi. Suština ovog oblika nastave može se izreći na sledeći način: “Nastavnik ne zida sam u detetovoj glavi građevinu znanja već to čine zajedno kroz interakciju, pa je učenje/nastava proces ko-konstrukcije znanja“ (Ivić, 2001. prema Đurić, 2011).

Vigotski se smatra ključnim teoretičarom na koga se oslanjaju zastupnici kooperativnog učenja. Oni ukazuju na studije kojima je pokazano da grupno rešavanje problema u kome učestvuju heterogene grupe, sastavljene od pojedinaca različite kompetentnosti, ponekad dovodi do boljeg učenja. Pozitivni efekti uočavaju se kako kod sposobnijih učenika tako i kod učenika koji imaju poteškoća u učenju. Kada se učenje odvija pod tim uslovima sposobniji učenici pomažu onim drugim da zadrže interesovanje za zadatak, da bolje verbalizuju najvažnije aspekte zadatka sa kojim su suočeni i dr. S druge strane, kooperativno učenje, u kome učestvuju grupe učenika koje nisu dostigle nivo razvoja potreban za samostalno ovladavanje zadatkom potpuno je neuspešno. U takvim grupama

interesovanje za zadatak se lako gubi, učesnici grupe se bave nebitnim aspektima zadataka i sl.

5. Učenje praktičnih aktivnosti i verbalno učenje

Stoj na šakama, kako se koristi mikroskop, kako se kuca, kako se drži šestar, sviranje na muzičkom instrumentu, ali i učenje celovitih delatnosti (kao u obuci stomatologa) predstavljaju primere praktičnog učenja. Kod verbalnog učenja, kao što sam naziv sugeriše, sadržaj koji se uči izražen je rečima.

METODE UČENJA VERBALNOG GRADIVA

- **Učenje raspodeljeno na vreme i koncentrisano, neraspodeljeno učenje** - Kada u kraćim vremenskim periodima učimo određeno gradivo. Pauze su dobre zato što se za to vreme tragovi u mozgu nastali učenjem utvrđuju. Koncentrisano učenje je učenje za kraći vremenski rok (kampanjsko učenje) i ono zahteva veće angažovanje učenika i veću koncentraciju.
- **Učenje celine i učenje po delovima** - Globalno učenje je učenje celine, a partitivno učenje po delovima. Faktori koji utiču: smisaonost gradiva, veličina i težina gradiva, uzrast, sposobnost, radne navike učenika. Za učenje motornih radnji značajna je partitivna metoda, a za učenje smisaonog gradiva, priča i kraćih pesama-globalna metoda.
 - **Kombinovana metoda** - Primenjuje se kad je gradivo dugačko i teško. Učenik najpre treba da pročita gradivo u celini, dok ga ne shvati, pa da ga onda podeli na smisaone celine.
- **Aktivno i pasivno učenje** - Učenje u kome učenik aktivno razmišlja o onome šta čita, povezuju gradivo onim što je ranije čitao, sa njemu poznatim teorijama kao i za poznatim stvarima iz svakodnevnog života. Pamti se onda kada se misli o onome što se uči.

Opšti raspored aktivnosti u toku aktivnog učenja podrazumeva:

1. prethodni pregled gradiva
2. postavljanje pitanja
3. čitanje gradiva
4. preslišavanje
5. završni pregled gradiva

Faktori koji utiču na uspeh u učenju su: budnost, aktivnost, usredsređena pažnja i napor koji učenik ulaže prilikom učenja.

Postoje 3 metode učenja za nove generacije:

1. Pažnja mora biti usmerena ka metodama vizuelnog učenja-Studije su pokazale da su mladi danas prilično različiti od starijih generacija. To naravno nije stvar genetike već reakcije organizma i mozga na okruženje. Okruženje novih generacija su grafički bogate veb tehnologije, HD ekrani visoke rezolucije i velikih dimenzija dijagonala i sveukupna zasićenost informacijama. Rezultat toga su izražene perceptivne sposobnosti današnjih mladih koji vrlo lako prihvataju vizuelne forme i efektivnije ih prihvataju i uče. Predavači moraju ispratiti ove promene i ponuditi sadržaj koji se radije gleda i opaža nego predaje i sluša.

2. Fokusirati se na kritičko razmišljanje i rešavanje problema, a ne na memorisanje informacija -Uvek će biti onih kojima je lakše da neke informacije prosto zapamte, ali postavlja se pitanje da li će oni ta znanja moći da iskoriste u realnim radnim okolnostima i zadacima. Smatra se da je posebno danas nepotrebno pamtiti određene informacije kada su one dostupne na par klikova i pretraga na Internetu. Jasno je da se strateški obrazovanje mora baviti edukacijom mladih u smislu razvijanja kritičkog razmišljanja i učenju primene znanja u rešavanju problema, a ne u kreiranju kadrova koji će u svakom trenutku znati datume istorijskih događaja, vrednosti matematičkih konstanti ili određenih naučnih teorema.

3. Prilagoditi predavanja potrebama mladih po kriterijumu vremena - Velika mana novih generacija može biti što im od prevelike količine plasiranih informacija pažnja može drastično opadati posle kraćeg vremena. Jednostavno zasićenost informacijama i ubrzane kongitivne aktivnosti doprinose činjenici da već posle nekoliko desetina minuta mozak ne može da primi nove informacije i da mu je potreban odmor. I zaista, čas od 45 minuta je nepraktičan kada je pažnja dvadesetogodišnjaka u pitanju. Predavanja se moraju podeliti u kraće segmente ili je potrebno omogućiti mladima da imaju pristup znanju onda kada su spremni da ga prihvate. Tu na scenu stupaju metode učenja na daljinu, e-learning platforme i sistemi kojima se lako pristupa preko Interneta i koji su u svakom trenutku dostupni.

III STILOVI UČENJA

Stil učenja je preferirani način razmišljanja, obrade i razumevanje informacija. Stilovi učenja su opis stavova i ponašanja koje određuju naše preferencije u učenju.

Vrste stilova učenja

Svedoci smo velikog broja različitih teorija učenja. Ne postoji opšte prihvaćena klasifikacija stilova učenja. Prema VAK teoriji (<http://ucenjeucenja.wordpress.com/2011/11/28/stilovi-i-metode-ucenja/>) postoje tri stila učenja:

1. **Vizuelni**

- Najbolje uče gledanjem
- Vole da vide profesora
- Vole da sede u prvoj klupi
- Razmišljaju u slikama

2. **Auditivni**

- Najbolje uče slušanjem
- Vole da snime tekst na audio traku
- Lakše uče čitajući naglas
- Vole da razgovaraju o onome što uče s drugima

3. **Kinestetički**

- Najbolje uče kroz pokret, dodir i aktivnost
- Teško im je da duže vreme sede u mestu
- Vole kad mogu da naprave nešto, a ne samo da čitaju ili slušaju

Prema Honey i Mumfordu (<http://ucenjeucenja.wordpress.com/2011/11/28/stilovi-i-metode-ucenja/>) postoje 4 stila učenja:

Aktivista uživa da bude u centru pažnje, i baca se sa puno entuzijazma na praktične aktivnosti. Čim se neka aktivnost završi, ima želju da odmah prelazi na novu, bez želje da stane i sagleda šta je urađeno i šta se novo naučilo. Ovakvoj osobi najviše odgovara

učenje koje će sadržati sledeće metode: obuke na poslu, projekti, igranje uloga, učenje u prirodi.

Revizor uči najbolje kada je u mogućnosti da sedi pozadi i posmatra iz različite perspektive pre nego što donese neki zaključak. Voli lagano da analizira šta je naučio pre nego što počne da realizira u praksi. Ovakvoj osobi najviše odgovara učenje koje će sadržati sledeće metode: grupne diskusije, povratne informacije, mentorski rad, posmatranje, film i video.

Teoretičar uči pomoću pitanja, pronalazući logiku iza pretpostavki i koncepata. Ceni kada ima intelektualni izazov. Ima logičan, racionalan pristup i teži da bude objektivan. Ovakvoj osobi najviše odgovara učenje koje će sadržati sledeće metode: Istraživanje, čitanje, učenje na daljinu, dodatno obrazovanje, učenje u klasičnim učionicama, predavanja, pitanja i odgovori.

Pragmatičar mora da vidi vezu između učenja i praktične primene tog znanja, voli da eksperimentiše sa idejama – da li to i kako funkcioniše u praksi. Ovakvoj osobi najviše odgovara učenje koje će sadržati sledeće metode: Mentorski rad, moderiranje, poslovne posete, rešavanje studija slučajeva, postavljanje ciljeva, kreiranje toka učenja na flipčartu.

IV STRATEGIJE UČENJA

Strategije učenja se odnose na primenu kognitivnih operacija (elaboracija, pravljenje strukture znanja, ponavljanje, podvlačenje, pravljenje izvoda i zabeleški itd) na određenom sadržaju.

Istraživanja su pokazala da učenici koji imaju veću sposobnost da nadgledaju i kontrolišu ne samo svoje kognitivne procese (pamćenje, opažanje, mišljenje itd) nego i svoje strategije učenja i rešavanja problema (u smislu analize njihove efikasnosti u pojedinim situacijama), obično postižu i bolje rezultate u učenju. Oni imaju naviku i sposobni su da analiziraju svoje strategije učenja, da ih porede i odlučuju se za one koji imaju najviše izgleda na uspeh u određenoj situaciji. Novom sadržaju prilaze tako što tragaju za strukturom znanja, glavnim idejama i pojmovima, brzo prelaze ceo sadržaj, podvlače i skreću pažnju na glavne naslove, podnaslove, ključne pojmove i glavne ideje sadržaja u celini. Takvi učenici su sposobni da kontrolišu proces učenja od početka do kraja.

Učenici koji nemaju sposobnost organizacije svog učenja, vremena, analize, poređenja i kontrole svojih strategija učenja, imaju poteškoća u učenju i postižu slabije rezultate.

Ono što je najvažnije, istraživanja pokazuju da je moguće vežbati učenike u kontroli i poboljšanju strategija učenja. Odlučujuću ulogu u tome imaju metakognitivne sposobnosti i metakognitivno znanje.

Strategije koje je dobro koristiti u procesu učenja:

1. Razvijati naviku učenja

Dobra organizacija učenja je od velikog značaja, počevši od organizacije vremena i određivanja termina u kojem ćemo učiti određeno gradivo, do pravljenja plana od kojeg gradiva će učenje početi (savet je da učenje započne lakšim gradivom jer će se prelaskom ovakvog gradiva izgraditi samopouzdanje) i koliko puta ćemo neke delove ponoviti, dok ne budemo mogli da ih sa razumevanjem reprodukujemo.

2. Primeniti aktivno učenje

Učenje nije pasivan proces, već je neophodna aktivnost pojedinca, jer je delove neophodno razumeti pre nego što naučimo da ih reprodukujemo. Ukoliko dođe do poteškoća ili nejasnoća, možemo pronaći neki primer iz života i svakodnevnice koji će nam pomoći da savladamo delove materije koju učimo, možemo zatražiti pomoć od strane kolega, prijatelja, profesora, mentora, možemo doći do drugih izvora saznanja i objašnjenja. Važno je ne odustajati i ne ostavljati delove nerazjašnjenim.

3. Koristiti sve sposobnosti u učenju

Sve sposobnosti koje posedujemo mogu nam pomoći da brže i lakše savladamo neko gradivo, bilo da je to pomoću konstruisanja, modeliranja ili vizuelnog predstavljanja. Kad god je moguće, dobro je koristiti stvarne, konkretne objekte, kao sredstva za učenje.

4. Sažimati gradivo pisanjem

U procesu učenja, možete razraditi strukturu materije, tako što ćete praviti teze, podnaslove, navoditi primere... Kao što je već rečeno, značajno je i korišćenje slika i drugih vizuelnih prikaza za ilustraciju određenih delova gradiva.

5. Organizovati i sistematizovati informacije kroz izradu koncepata

Izrada koncepta ili koncept mape gradiva pomoći će vam u aktivnijem uključivanju u ono što želite naučiti.

6. Upotrebljavati tehnologije

Multimedijalne tehnologije možete uspešno koristiti kako biste prikupili i organizovali informacije iz više izvora. Računarske simulacije, igrice itd. vam mogu pomoći u prepoznavanju složenih slika ili sistema, u oponašanju situacija i odnosa iz stvarnog sveta.

7. Pripremiti ispitna pitanja

Dok učite, preporučuje se da sami izdvajate i pretpostavljate koja su to pitanja koja vam mogu biti postavljena i da uvežbavate vaš pismeni ili usmeni odgovor na to pitanje. O tim pitanjima, takođe, možete raspravljati sa kolegom ili mentorom.

8. Obezbediti sebi mentora

Savetnik na fakultetu, nastavnik ili mentor vam mogu značajno pomoći u procesu učenja. Dobar mentor vas može ohrabriti, motivisati, pratiti vaše napredovanje, proceniti vrednost rezultata vašeg učenja, pomoći vam da pronađete strategije učenja koje odgovaraju vašoj ličnosti, vašim sklonostima i interesovanjima, a takođe vas može podsećati i na vaše obaveze.

Strategija aktivnog učenja

Najbolje rezultate učenja možete postići korišćenjem strategije aktivnog učenja. To je učenje kroz rad, izvršavanje zadataka i ličnu akciju. Sprovodi se tako što se proces učenja podeli u pet faza: prethodni pregled gradiva, postavljanje pitanja, čitanje, reprodukovanje i završni pregled gradiva.

- **Prethodni pregled gradiva**

Na ovaj način, stiče se uvid u ono što će se učiti, tj. dobija se uvid u smislu celinu gradiva, koncepciju i strukturu knjige. Potrebno je obratiti pažnju na sva istaknuta mesta u tekstu (reči koje su **boldirane**, reči koje su obeležene *kosim slovima*, razna nabranja koja su obeležena brojevima ili slovima, naslove, podnaslove...). Trebalo bi i pročitati prvih nekoliko rečenica svakog poglavlja jer se u njima neretko izlaže osnovni koncept celog poglavlja kao i redosled kojim će materija biti izlagana. U ovoj fazi, tekst se površno čita, „preleće“, traže se ključne reči i pojmovi.

Na taj način se upoznajete sa gradivom, vršite njegovu selekciju, saznajete na šta treba obratiti pažnju, procenjujete potrebno vreme za učenje. Na osnovu svega toga, bićete u stanju da kreirate i isplanirate tok učenja.

- **Postavljanje pitanja**

Ova faza se nadovezuje na prvu i sada je vaš zadatak da kreirate što raznovrsnija pitanja kako biste mogli da sagledate lekcije iz različitih uglova. Ukoliko već posedujete izvesno predznanje iz oblasti koju učite, moći ćete da postavite više boljih i konkretnijih pitanja.

Primeri: *O čemu se radi u ovom poglavlju? Na koje ideje je autor obratio veću pažnju, a na koje manje? Šta je srž ove tematike?*

- **Čitanje gradiva**

Prilikom čitanja gradiva naletećete na mnoštvo nepoznatih i nejasnih termina. Ovakve pojmove treba da potražite u rečnicima i enciklopedijama. Posebnu pažnju bi trebalo da posvetite tabelama, dijagramima, šemama, slikama, skicama... Svi ovi prikazi pomažu u lakšem razumevanju teksta. Korisno je da počnete sa podvačenjem teksta markerom, ali tek kada uspete da razlikujete važno od nevažnog. Markirajte samo glavne ideje, stručne termine i neke važnije detalje jer ako podvučete ceo tekst, biće vam nejasno, nepregledno i markiranje neće imati smisla. Možete koristiti i više boja, s tim da svakoj odredite značenje.

- **Reprodukovanje gradiva**

Reprodukovanje podrazumeva ponavljanje i preslišavanje gradiva. Ovo je često i najvažnija faza aktivnog učenja. Tek prilikom faze preslišavanja, možemo zaključiti koliko smo nešto shvatili, razumeli... Često se dešava da smo nešto sa pažnjom i razumevanjem prešli i pročitali, ali kada treba da prepričamo, nastaje problem.

Najbolje rezultate u reprodukovanju gradiva postići ćete ako ponavljate gradivo svojim rečima. Ponavljati gradivo možete putem glasnog preslišavanja ili u sebi, možete crtati skicu strukture lekcije ili ponoviti pa napraviti rezime tj. osnovne zaključke koje možete izvući iz teksta. Tokom ove faze dobro je i da se uživite u ispit, zamislite moguće situacije, moguća pitanja profesora i da pokušate da odgovorite na njih.

- **Završni pregled gradiva**

Peta faza je faza reponavljanja. Sastoji se od ponovnog preslišavanja mada je karakteriše i ponovno čitanje. U ovoj fazi se može desiti i da otkrijete neke stvari koje u prethodnom čitanju niste uspeli da uočite. Bitno za fazu završnog pregleda je i to da se duže zadržite na teže shvatljivim lekcijama, na onim tačkama sa kojima ste imali problema u prvom čitanju i da ih u potpunosti i do kraja savladate.

Strategija razmišljanja na glas

Učenje možete ostvariti čitanjem, crtanjem tabela, šema ili dijagrama, slušanjem, korišćenjem pokreta, slušanjem audio zapisa, razgovorom sa drugim osobama, ali i razgovorom sa samim sobom. Mnogi studenti i učenici vole da o nekim stvarima diskutuju sa drugom osobom ili grupom ljudi, da bi bili sigurni da su ih drugi razumeli, ali i sa samim sobom da bi se uverili da su stvar razumeli i zapamtili. Glasno razmišljanje, tj. govor samom sebi predstavlja korisnu alatku u učenju i predstavlja odraz angažovanja mozga na više nivoa.

Taj stil učenja može biti veoma efikasan. U učenju ćete koristiti više čula i iskustava što otvara veći broj mogućnosti i odgovara uspešnijem učenju. Glasno razmišljanje i govor kod učenja možete koristiti u sledećim situacijama:

- kada treba da održite usmenu prezentaciju;
- kada treba da zapamtite nove reči njihovim glasnim ponavljanjem;
- kada treba da uredite tekst njegovim glasnim čitanjem;
- kada treba da rešite neke matematičke ili tehničke probleme;
- kada želite da date značaj pojedinim delovima teksta tako što ćete ga zvučnije ili dramatičnije izgovarati.

Govor samom sebi kao i metoda glasnog razmišljanja je deo učenja koji je veoma koristan i koji ne bi trebalo da izostavite. Postoji mnogo tehnika (strategija) koje vam mogu pomoći da memorišete određene informacije. Ovde ćemo nabrojati samo neke od njih koje se najčešće koriste:

1. Akronimi i akrostihovi

Akronimi i akrostihovi služe za informacije koje se pamte pomoću ključnih reči. Akronim predstavlja izmišljenu kombinaciju slova, pri čemu svako od slova treba da podseti na činjenicu koju treba zapamtiti. Npr. DOCNI je akronim za red poteza kod pucanja iz pištolja - Dišite, Opustite se, Ciljajte, Nanišajte, Ispalite.

Akrostih je izmišljena rečenica u kojoj prvo slovo svake reči treba da podsetina ideju koju treba zapamtiti. Npr. EFIKASNO GRADI DUNAVSKU BRANU je akrostih koji može poslužiti da se zapamtite note na muzičkoj skali - E, G, D, B.

2. Lokus metoda

Lokus metoda se koristi za pamćenje do dvadeset pojmova. Poenta ove strategije je u sledećem: treba da odaberete neko mesto nakome provodite mnogo vremena (npr. stan) i

zamislite sebe kako šetate i uvek primećujete iste stvari istim redom – npr. vrata, fotelja, frižider itd. Dalje treba da zamislite kako na svakom od ovih mesta stavljate stvari koje treba da zapamtite. Potrebno je da imate uvek isti pravac kretanja (vrata – fotelja–frižider). Npr. ako je potrebno da zapamtite imena astronauta koji su putovali na mesec (Gagarina, Armstronga, Oldrina), zamislite da šetate stanom i da se na vratima sudarate sa Gagarinom, zatim nailazite na Armstronga u svojoj fotelji, potom se okrećete ka frižideru, otvarate ga i u njemu vidite smrznutog Oldrina. Slično je i sa stvarima kao i drugim pojmovima.

3. Uvezivanje

Ovo je taktika koja se koristi za liste sa ili bez redosleda. Od pojmova koje treba zapamtiti pokušajte stvoriti kratku priču u kojoj svaka reč ili ideja koju treba da zapamtite asocira na sledeću reč ili ideju. Ako nekim slučajem treba da zapamtite reči: Čerčil, usta, soba, pregovori, možete smisliti priču u kojoj Čerčil svoja usta drži otvorena, u sobi u kojoj se nalazi grupa ljudi sa kojom pregovara.

4. Strategija skraćivanja

To je tehnika kojom možete smanjiti broj informacija tako da dobijete lakopamtljivu celinu. Na primer, skraćenice MERR (ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja), NSZ (nacionalna služba za zapošljavanje), ASUPI (agencija za strana ulaganja i promociju izvoza). Ove skraćenice su nastale uzimanjem prvog slova pojedinih reči.

5. Strategija povezivanja reči u rečenicu

Ova tehnika vam pomaže da zapamtite ključne reči. Ovom tehnikom slažete nepovezane reči u jednu logičku rečenicu. Na primer, treba da zapamtite reči: biznis, preduzetnik, ideja, tržište. Možete ih zapamtiti u obliku rečenice: Za uspeh u biznisu preduzetnik mora imati dobru ideju koja treba da bude prihvatljiva sa aspekta tržišta.

6. Strategija kodiranja

Koristi se kada treba da zapamtite neku formulu. Na primer, jačina delovanja sile se dobija kada se pomnoži masa sa ubrzanjem ($F=m \cdot a$) se može zapamtiti kroz rečenicu: „Bio je fudbaler Milana i Ajaksa.”

7. Metoda mesta

Ova metoda se zasniva na tome da odaberete neki prostor koji često koristite ili kroz koji stalno prolazite, a zatim određene stvari ili pojmove iz učenja poređate vizuelno na određena mesta. Kad god pogledate u to mesto, znaćete na koji pojam se odnosi i uvek ćete moći da se podsetite pređenog gradiva. Taj prostor može biti vaša soba, kuhinja, čitaonica...

8. Tehnika rimovanja

To je takođe zgodna tehnika za pamćenje formula, ali i drugih stvari. Poenta je napraviti neki stih, nešto što se rimuje. Na primer, formulu za akceleraciju možete zapamtiti kroz stih: „Iz fizike je osnovno znanje, sila kroz masa jednako je ubrzanje.”

9. Metoda prostornog uređenja stranice

Podrazumeva da vaše beleške sa predavanja razmestite na stranice prethodno sažetog teksta za učenje. Tako ćete dobiti prostorni raspored zgodan za pamćenje.

Ako primenite svih ovih devet tehnika, moći ćete da povežete nepovezano, veći broj podataka svesti na manji broj, napraviti smislenu od besmislenog, naučiti koje znakove bi valjalo upotrebiti da se prisetite nečega i uštedeti dosta vremena koje bi vam inače bilo potrebno za učenje.

V ZAKLJUČAK

Postojeći sistem obrazovanja zasnovan je na pretpostavci da su promene znanja relativno spore i da je ono što se nauči danas dovoljno da se stavi u upotrebu do kraja radnog veka. Školski sistem, kakav postoji kod nas, u svetu je odavno prevaziđen. Njemu je neophodna sveopšta reforma koja će pre svega podrazumevati izgradnju novih metoda učenja.

Problemi u učenju koje imamo ne potiču ni zbog lenjosti studenata, ni zbog težine gradiva. Problem sa učenjem postoji zato što nismo naučeni kako da učimo. Ne poznajemo načine planiranja, organizacije i realizacije procesa učenja u školi ili na fakultetu. Od svih nas se očekuje da sa razumevanjem svakodnevno učimo mnoštvo različitih materijala i gradiva, iz različitih oblasti, a retko kada smo u prilici da se upoznamo sa proverenim strategijama koje nam omogućavaju da efikasnije i efektivnije učimo.

Zbog toga treba napraviti takav sistem obrazovanja, koji će, pored osposobljavanja učenika i studenata za danas tražene veštine, uključiti i oprobane metode, strategije i veštine neophodne za brzo i efikasno učenje.

VI LITERATURA

- Đurić, Đ. (2011): *Psihologija i obrazovanje – Osnove pedagoške psihologije*. Prometej, Novi Sad.
- Howe, J. A. M. (2008): *Psihologija učenja, priručnik za nastavnike*. Naklada Slap, Jastrebarsko.
- <http://ucenjeucenja.wordpress.com/2011/11/28/stilovi-i-metode-ucenja/>
- Knoblauch, J. (2001): *Učenje ne mora biti mučenje*. STEP press, Zagreb.
- Kols, M. Vajt, Č, Braun, P. (2004): *Naučite da učite*. Kreativni centar, Beograd.
- Vizek Vidović, V. Rijavec, M. Vlahović Štetić, V. Miljković, D. (2003): *Psihologija obrazovanja*. Ekološki glasnik, d.o.o. Donja Lomnica.
- *Водич за учење*, ЛИНК груп. Преузето са <http://www.link.co.rs/media/files/vodic-za-ucenje.pdf> 12.11.2014.
- Zarevski, P. (2002): *Psihologija pamćenja i učenja*. Naklada Slap, Jastrebarsko.